

Приказ – Марија Миљковић

БИЉКЕ ГОВОРЕ УМЕСТО НАС

(Ранко Ђиновић, *Жудња за тобом*, Филип Вишњић, 2022)

Нова збирка поезије косовскометохијског песника Ранка Ђиновића, под називом *Жудња за тобом*, објављена је у Београду у издавачкој кући „Филип Вишњић“. Ђиновићева песничка остварења објављивана пре ове збирке превођена су на већину словенских, али и на несловенске језике.

Доминантан мотив у збирци *Жудња за тобом*, која броји 87 песама, а што већ на прво читање долази до изражаја, свакако је љубав; најпре љубав према вољеној драгој, а онда и љубав према свом родном крају. Оно што додатно обогаћује ове песме јесу стихови у којима се песник служи симболиком биљака, на шта ће се односити и овај прилог. Наравно, незаобилазно је не поменути драгу и љубав који су два доминантна мотива, а што се може наслутити већ у самом наслову. Ако погледамо Речник синонима, видећемо да *жудња* може значити и: чежња, изгарање, жар, жеља, хтење, воља, тежња, страст и копњење (Ћосић и сарадници 2008: 184). Песник је све ове синониме успео да сублимира у овој једној речи, *ЖУДЊА*, и да нам покаже са чиме се све његово биће бори и шта се осећа док жуди за својом драгом. Већ у првој песми, песник апострофира своју драгу: „Жељо моја“ обратиће јој се; и даље, у целој збирци, он пева: „Љубави моја“, или само „Љубави“; „Жудњо од вишања“, „Ти си увек моје младо вино“, „Ти знаш ко те жељно љуби“, „Ја осим тебе немам чежње друге“, „Живим од чежње исна далеког“, „Од моје чежње мирише соба“ и слично.

Он стиховима показује и своју страст. „Волим твоје небеске очи као задихану светлост на вратима ложнице“; али показује и своју невину жељу: „И само желим да ти очи пољубим“. Песник пева својој вољеној на мртвој стражи. Ово је жудња, рекли бисмо, за познатом драгом, за драгом коју он носи у срцу; он каже: „Дивно је знати тебе, и волети те целу“; његова жудња сведочи о љубави у тренутку растанка. Мотив растанка чест је међу песницима епохе српског романтизма, првенствено га срећемо у поезији Бранка Радичевића. Двоје заљубљених раздвајају се због одласка једног од њих, најчешће на војну, односно у рат. И наш песник (лирски субјект) морао је да оде од једне љубави да би бранио другу своју велику љубав, своју отаџбину, на чији положај упућује атрибуирањем града: „зобрањени град“. Родољубље песник показује употребом топонима (места су у његовој поезији пронашли Призрен и Ораховац) и називима сакралних објеката (Дечани, Грачаница). У једној строфи песник каже: „Украо сам сву ватру твојих очију и не дам љубичици да озебе“. Према Веселину Чајкановићу, историчару народне религије, љубичица има већу магичну снагу него све друго цвеће; обично девојке или жене дају своје суђенику љубичице да би их они увек љубили (Чајкановић 2009: 82). Наведеним стиховима песник (лирски субјект) показује да чува и негује љубав коју осећа те зато он не да љубичици да озебе. Овај цвет срећемо и у песми у којој песник прети месецу који каже да воли његову драгу: „Тако ми Бога, подмазаћу мач што на љубичице мирише, и објавити му рат“. Песник је спреман да се бори, а као своје најјаче оружје наводи љубав. Мач који на љубичице мирише је у ствари љубав коју он осећа према истој жени, а против које је месецу узалуд да се бори. Љубичицама се придружују и млада трешња и купине, јагоде, смиље и босиље. Задржаћу се на купини и стиховима: „Донећу ти купине

са благословом из храма“. У традицијској култури, купина је, између осталог, и „ђаволџе грожђе“ (РСМ 2001: 320). Интересантно је како је купина настала. Заправо, постоји етиолошка скаска о грожђу и купини. Из Божјег малог прста пала је крв на земљу и ту је изникла лоза која се користи за причест. Ђаволу је то тешко пало, па је одсекао себи прст, али, на месту где је пала кап његове крви, никла је купина. Према народном веровању, купину не треба јести пре грожђа, а грожђе пре Преображења када се оно у цркви освештава. У супротном, ђаво се радује ако се купина користи пре грожђа (Сзб 32: 116). Стога је купина и у поезији Ранка Ђиновића морала да буде благословена. У једној од песама пева се: „Ево ти босиљак за твоја њедра“. Босиљак је биљка која је сигуран апотропајон, неизоставан је при различитим лустрацијама и приликом обреда прелаза, а како је забележено, босиљак „је коришћен у љубавној магији као средство за опчињавање, ради чега су га девојке ушивале у поруб хаљине, носећи га стално уза се“ (РСМ 2001: 47). Дарујући својој драгој босиљак за њена недра, лирски субјект показује жељу за трајањем њихове љубави. А, будући да је у традицијској култури српског народа позната широка употреба босиљка у враџбинама и народној медицини, босиљак се може сврстати и у лековиту траву о којој песник такође пева: „Кад те наговарају да ме заборавиш, тражиће ме лековите траве у твојим недрима“, што значи да босиљак који је подарио својој вољеној заиста има тај задатак, ту улогу да чува, или чак, брани љубав која између њих постоји јер, према веровању, „босиљак има улогу да побуди љубав, да осигура брачну верност“ (РСМ 2001: 47). Интересантно је да се босиљак и у традицијској култури готово увек помиње уз смиље, а да им је семантика увек позитивна. Примере удруживања ових двеју биљака налазимо и у песмама међу корицама ове књиге. Навешћу један

пример из српске народне књижевности као дигресију. Заправо, у српској народној књижевности постоји законитост да се зло увек кажњава, а да добро увек бива награђено. У оним сликама који опевају невино палу жртву проналазимо мотив израстања смиља и босиља: „Онде где је њена крвца пала,/ онде расте смиље и босиље./ Онде где је сама собом пала,/ онде се је црква оградила“ (СНП II: 5) Сlike којима је приказана смрт грешника описане су стиховима: „Онде где је њена крвца пала,/ онде расте трње и коприве,/ онде где је сама собом пала,/ онде се је земља провалила“ (СНП II: 5). У поезији Ранка Ђиновића нећемо наићи на коприве, ни на трње, нема, дакле, биљака са негативном семантиком или, како би народ рекао, нема биљака које су „само за ђавола“. У наслову једне песме помиње се вишња. У народним љубавним песмама вишња је симбол нежне и срећне љубави. Жудња од вишања, стога би могла бити жудња за срећном љубављу која је остала у месту где је и његова драга. Један од најпознатијих цветова који симболише љубав свакако је ружа; у песмама Ранка Ђиновића ова биљка је више пута употребљена. Тако, можемо прочитати: „Не дам ја тој црвеној ружи под твојом усном никад да свене“, што се може протумачити као песникова жеља да међусобна страст никада не престане. Или, стаза којом ће се драга однекуд вратити биће посута ружама; драгој се ружа налази на недрима (стр. 61), али се, како песник каже, она недељом може наћи и на његовом реверу. Он ће јој, заједно са хлебом, послати и руже или ће тражити ружу покрај њеног тела; ружа ће се, такође, родити из даха његове драге или ће руже махати из њене руке када ће се, како песник каже, родити најлепши мај. У песми у којој се својој драгој обраћа као прави епски јунак, називајући је својом љубом, песник каже: „Морам да те волим, ти са ружом у загрљају“. Вољена драга, што се да

наслутити из поменутих стихова, је саздана за љубав и стога је немогуће не волети је. Има примера када је песник користио називе биљака да би преко њихове боје дочарао боју, односно лепоту очију своје вољене: „Видим у твом оку бор и кестен“. У исте сврхе, песник употребљава следеће стихове: „Из језера се излива месечина боје твојих очију“, а о њиховој неодређености даље пева: „И драге су ми твоје чудобојне очи“. Поред очију, дочарава се и лепота усана вољене драге; оне се пореде са купином, али им, чак, песник даје и предност: „Заспао бих на твојем длану, твоје усне тражи купина“. Песникова љубав је отворена; он има срце „што не таји да те жели у сваки трен, и увек“. Она је за њега и нестварна жена. Ближећи се крају књиге, песникова назовимо је идеална драга као да прераста у идеалну драгу која је негде далеко, далеко, негде изван овога света. Он ће рећи: „Мирише непорочно младо биље из твоје душе“; „Једна звезда са твојим очима ка мени хита“, „Гледам како се божур расцветава по твојем лицу“, али „И како твој осмех не да биљу да боли“. И у љубавним стиховима песник провлачи/удењује мотиве родољубља; првенствено мислим на божур, цвет за који се верује да је поникао из крви погинулих јунака на пољу Косову, односно у Косовском боју.

Збирка песама Ранка Ђиновића отвара могућности за накнадна и детаљнија ишчитавања јер оставља простор и за тумачења других слика, слике добровољца на ратишту, слике сакралних места у народној традицији (песник помиње огњиште и праг) и слично. Овај прилог само је један поглед којим сам покушала да вам приближим поезију Ранка Ђиновића, коју свакако препоручујем за читање.